

אחריות באחיות

יום עיון למדריכים קליניים ולמנהלים

ימי עיון לצוותי ניהול והדרכה מתקיימים זו השנה השמינית. הנושאים שנידונו במהלך שנים אלה מייצגים את הסוגיות המקצועיות, המעסיקות את צוותי הניהול וההדרכה הקלינית, ומאפשרים להרחיב את הידע כבסיס להבנה ולהתמודדות אחראית, מוסרית ומקצועית עם הסוגיות, תוך העצמת העשייה של צוותי ניהול והדרכה כדגם תפקיד מקצועי¹.

היזמה למפגש מקצועי עם המדריכים הקליניים נולדה מהרצון לבטא הוקרה והערכה על עשייתם ותרומתם המקצועית. מטרה זו זכתה להעצמה עם ההחלטה לארח את הטקס להענקת הפרס של רות רון על מצוינות בהדרכה קלינית, החל משנת 2017. יום העיון האחרון, ביוני 2021, היה מרגש במיוחד לאור ההודעה המשמחת על הסרת מגבלות הקורונה, והאישור לקיום מפגשים וכנסים לאחר יותר משנה שבה שמרנו על ריחוק חברתי.

ד"ר שירלי לוז, מנהלת מחלקת הסמכה, אמרה: "המדריך הקליני הוא מנהיג, מנטור, מאמן, קוסם, מנצח, או אולי גיבור-

על... זהו תפקיד המכיל בתוכו מגוון עצום של כישורים, מיומנויות, וכל זאת נוסף על היותו כמובן בבסיס אח/ות בעל/ת ידע קליני נרחב... מבקשת להודות לד"ר אלה קורן ולצוות בית הספר בשיבא על ההכרה בחשיבות ועל קיום היום החשוב הזה, כמסורת בכל שנה, ועל קיום הכנס הכה חשוב הזה..."

¹ נושאים של ימי עיון:

שנה	נושא	תכנים
2013	מאיפה מתחילים הקווים האדומים?	משמעות הטעויות במינוף למידה
2014	זמן לדבר, זמן להקשיב	אמנות המשוב וההקשבה
2015	יוצרים איכות	יצירתיות כהעצמה של דגם תפקידי
2016	רגשות או לא להיות!	התמודדות עם הטיות בהערכה
2017	מנהיגות בהדרכה קלינית	מהי מנהיגות מקצועית
2018	אהבה – אם תרצו אין זו אגדה!	מקום הרגש ומהי אהבה נכונה
2019	משחקי הכס	קידום יושרה ותרומת המשחק
2020	מצפן, כיוון, נחיתה, חיבור	בניית אמון, מתן כבוד וצמצום גזענות

האחות רות רון, בת 97, המתאמצת זה שנים להגיע לכל הטקסים בהם מוענק הפרס למצוינות קלינית בהדרכה, בירכה ואמרה: "נרגשת לברך את משתתפי יום העיון למדריכים ולמנהלים. זכות גדולה נפלה בחלקי להיות מסוגלת ליטול חלק באירוע ולהעניק את הפרס השנתי למצטיינת ה-37 בהדרכה קלינית בשמי ובשם משפחתי. הרעיון להועיד פרס להדרכה קלינית נהגה עוד בשנת 1984 לרגל פרישתי לגימלאות. תהליך מימוש הרעיון לבש מאז תמורות במהות, במיקוד ובהיקף, כאשר פרסום, ברירת המועמדים ובחירת המצטיינים ביניהם, הופקד בידי ועדה נבחרת בהנהגת יושבת ראש, בדרך כלל מתנדבת. מאז שד"ר אלה קורן נטלה על עצמה בהתנדבות לרכז את ביצוע

המשימה, הפך ביוזמתה האירוע למשמעותי להאדרת נושא ההדרכה הקלינית בסיוע מבורך של ועדת חברות מנהיגות בסיעוד². מאז הטכס האחרון, בראשית פרוץ הקורונה, וכל מה שעבר עלינו מאז, בכלל ובפרטים, המשך קיום המסורת הוטל בספק רב, אך לא אצל ד"ר אלה קורן, שהמשיכה לחתור להמשך, בנחישות, התמדה וביטחון אין קץ. והראיה שאנו כאן היום בתנאים המוכתבים ע"י הרשויות. ומעל כל אלה מן הראוי לציין את מרכזיותו של טכס הענקת הפרס לזוכה, המדריכה הקלינית המצטיינת השנה - **איילה כץ!** ואני מתכבדת לעשות זאת בגאווה ובכבוד רב. מאחלת לך, איילה, המשך פורה מהנה ומספק בעשייה המקצועית וחיי בריאות ואושר בכל אשר תפני. לסיום, עונג לי לשוב ולהודות לחברות הוועדה שנרתמו למשימת מיון המועמדים ותרמו לקבלת ההחלטות בנסיבות הימים הקשים, תודה לצוות המסייע ובעיקר לנינה ארוטיוניאן. אני מאמינה שעוד ייכתב בהיסטוריה של הסיעוד בארץ ויצוין מקומה של הדרכה קלינית כגורם מעצב את הבטחת איכות העשייה המקצועית וקידומה."

סיכום ועדת הפרס בשנת 2021:

• מפגש אישי עם המועמדים לפרס: השנה התמודדו על הפרס 9 מועמדים, שהומלצו ע"י ראשי חוגים ומנהלות במוסדות הבאים: אוניברסיטת בן גוריון בנגב, האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת חיפה, בית הספר האקדמי לאחיות במרכז רפואי שמיר, בית הספר האקדמי לאחיות שערי צדק, בית הספר האקדמי לאחיות ע"ש שינברון, בית הספר האקדמי לאחיות בנצרת.

• מפגש הכנה של מנחות לשלחנות עגולים בהנחיית ביואתיקאית ד"ר יעל אדלשטיין

• מפגשי הדרכה לראשי חוגים, מנהלות ומועמדים – כהכנה להופעת המועמדים בפני הוועדה. תעודת הוקרה מטעם חברות הוועדה הוענקה לאחות **ויקטוריה מצא'לוב**, מרכזת מערך ההדרכה הקלינית בחדר לידה במרכז רפואי שמיר. הפרס הראשון על מצוינות בהדרכה קלינית הוענק לאחות **איילה כץ**, מדריכה בחטיבת נשים במרכז רפואי סורוקה, בהמלצת ראש החוג לסיעוד באוניברסיטת בן גוריון בנגב. איילה הציגה את השקפת עולמה באמצעות סרטון בלינק המצורף:

<https://www.youtube.com/watch?v=OqLnH8zwNxM>

² חברות הוועדה: פרופ' צביה בר-נוי, ראש תוכנית מוסמך, החוג לסיעוד, אוניברסיטת תל-אביב; ד"ר לימור יריב, ראש מחלקת פיתוח ומחקר בקופת חולים כללית; ד"ר צופיה רפפורט, ראש מרכז הכשרה, רמב"ם; ד"ר אפרת דנינו, מנהלת בית הספר האקדמי לסיעוד, מרכז שמיר; מירב נחום, מרכזת קורס הדרכה קלינית והכשרה על-בסיסית, בית הספר האקדמי לאחיות ע"ש זיוה טל; נינה ארוטיוניאן, מרכזת אדמיניסטרטיבית של ועדת הפרס; ד"ר אלה קורן, מנהלת בית הספר האקדמי לאחיות ע"ש זיוה טל, יו"ר הוועדה.

תקציר הפעילויות וההרצאות ביום העיון

1. ערכים ומסרים – מיצוי האחריות בתהליכי ניהול והדרכה/ ד"ר אלה קורן

אחריות הינה ערך רב-ממדי, המתייחסת למיצוי ומימוש המוסריות האנושית במגוון תחומים: הורות, חברה, אינטראקציה מקצועית והתנהלות אישית למול עמיתים, לומדים ובעלי סמכות פורמלית. בסיעוד מוגדרת האחריות המקצועית כיכולת לתת דין וחשבון על ההחלטות ועל המעשים. כיצד כל אחד מאיתנו, מנהלים, עמיתים, מדריכים ולומדים ממצים את האחריות המקצועית שלנו במצבים בהם אנו חווים סוג של "מחטף רגשי"? לדוגמה, במצבים בהם אנו נמצאים באינטראקציה המחייבת התנהלות אחראית למול אדם, כלפיו אנו חשים כעס? חלקנו, בהשפעת החינוך והתרבות, מתקשים לבטא את הכעס ומנווטים אותו למסלולים לא יעילים, כגון: ביטול הכעס, או ביטוי הכעס בצורה תוקפנית ומאיימת. כל זאת, כי לא למדנו את המיומנות של: "To Speak Up", המסייעת בביטוי אסרטיבי של הכעס. המסלול היעיל בנוי מכמה אמירות: אני מרגישה ש...; זה חשוב לי, כי... (הערך); הייתי רוצה ש... (תוצאה); לא הייתי רוצה ש... (תוצאה לא רצויה).

מסלול זה מבוסס על ההבנה, כי כעס הינו תגובה משנית לכל מצב, בו האדם חש שערכיו מאויימים או מופרים. למעשה, לפי הבנה זו, אדם המבטל את כעסו, מבטל את ערכיו המוסריים, מצב שגורר תסכול רב. מצבים של ביטול כעס בקרב מנהל או מדריך, יוצרים תוצאה חמורה של "מסר", המעניק ללומד או לעמית לגיטימציה להמשיך בהתנהגות המפרה את הערך. זאת, מכיוון ששני המסלולים של חוסר ביטוי אסרטיבי של כעס אינם מאפשרים מסר של תיקון ההתנהגות הבלתי-ערכית. אם מנהל או מדריך מעוניין להעביר מסר שממצה את האחריות המקצועית, כדאי לנקוט במסלול של ביטוי כעס אסרטיבי, שיעצים את דגם התפקיד ויאפשר חינוך לערכים.

2. שולחנות עגולים – גורם ההכרעה – מיצוי האחריות בתהליכי הדרכה/ בהנחייתן של ד"ר אפרת דנינו, ד"ר צופיה

רפפורט, ד"ר אינגה שלו, ד"ר חוה ויינר, אירית הרפז, מירב נחום, חגית נופר, רונית בן-שחר

המשתתפים נחשפו לאירועים, שחוו עמיתים בתהליך ההדרכה הקלינית של לומדים בתוכניות ההסמכה ומשתלמים בהכשרה על-בסיסית. כל האירועים יוצרים תהליך של "מחטף רגשי" ומעוררים כעס, תסכול, מבוכה ואשמה ומחייבים קבלת החלטה מקצועית המחייבת לעיתים הכרעה בין שתי אלטרנטיבות לעיתים מנוגדות לחלוטין. במהלך הדיון בכל אחד מהאירועים משתתפי הכנס בהנחיית העמיתות הבכירות גילו את גורם ההכרעה, המסייע בדיהוי המסלול הראוי להתמודדות עם הסיטואציה ומנווט למיצוי האחריות המקצועית ומימוש הכשירות המוסרית. התובנות העיקריות שעלו בדיונים, הן שיש לחפש את "גורם ההכרעה" בערכי ליבת המקצוע, כגון: יושרה, איכות ובטיחות הטיפול, אחריות המטפל לשמירה על רווחה אישית, כבסיס למוכנות לפעילות מקצועית, אוטונומיה של הלומד, אמפתיה וסובלנות לשונות. בנוסף דווח על תובנות משמעותיות לגבי התפקוד המקצועי והיות דגם תפקיד בעיני המשתלמים.

בשולחנות עגולים, מנתחים אירועים ומחפשים את גורם ההכרעה

3. אחריות אישית בסימן יצירה – בהנחיית חנוך פיבן וצוותו³

ערוצי ההוראה החדשים אפשרו למשתתפי הכנס להיפגש עם חנוך, ששידר את הרצאתו מברצלונה. חנוך פיתח במשך שנים רבות טכניקה ייחודית של יצירה בחפצים. בדרכו המיוחדת, המלאה הומור וזן, הוא מעניק למתבוננים בעבודתו השראה והדרכה; כך שכל אחד, גם מי שאינו צייר, יכול ליצור עבודות אמנות מעניינות אם יאמץ את עצותיו של פיבן ויצעד עימו בדרכו הפשוטה. בהמשך להרצאה המשתתפים זכו לחוויית יצירה של "אחריות מקצועית". המשתתפים בחרו חפצים בעלי משמעות סמלית בעיניהם, כאשר כל חפץ מייצג את הערכים בבסיס האחריות המקצועית וחיברו מחפצים אלה דיוקן משותף בקבוצות. המשתתפים ציינו את הערכים המרכזיים שביטאו אותם ביצירותיהם:

מדריכים קליניים יוצרים דיוקן של אחריות

- מחויבות לערכים הבאים: קדושת החיים, כבוד האדם, רווחת המטופל, פתיחות והתחשבות בשונות
- תחושת האחריות ליעילות ויצירתיות בניצול משאבים
- גישה אופטימית ופתיחות להתמודדות עם אתגרים ושינויים רבים
- סולידריות עם הסבל והמצוקות, ורצון להקל מתוך רגישות, אמפתיה, הכלה
- מצוינות ושאפתנות אישית

וכמו תמיד – מודים לכל מי שלקח חלק,

שהתמודד, שהמליץ, שתרם מידיעותיו ומניסיונו... וכבר מחפשים את המצטיינים בהדרכה קלינית לשנת 2021!!! מחכים להמלצות. וגם כבר נערכים ליום עיון בשנה הבאה, שיעסוק ב"זיהוי משמעות הגבולות – האישיים, המקצועיים, החברתיים, המוסריים... האם יצא לכם להתמודד עם בעיית גבולות? האם תרצו לשתף אותנו באירוע/חוויה מקצועית שמחייב למידה? ספרו וכתבו לנו בדואל:

Ronit.BenShachar@sheba.health.gov.il

³ <https://www.am-oved.co.il/> יוצרים עם פיבן